

N:o 137.

Af herr **K. H. Branting m. fl.**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 10 till och med 22 äfvensom §§ 25 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Kungl. Maj:ts rösträttsförslag till årets Riksdag anger sig själf alltigenom som ett kompromissförslag, där hufvudsyftet varit en *snar* reform, medan krafven på en *rättvis* och *grundlig* lösning af den stora frågan gentemot detta fått träda tillbaka i andra planet.

Vi dela till fullo uppfattningen, att en snar, ja, omedelbar lösning af denna alltför gamla fråga är nödvändig. Vi våga säga, att den nästan är ett livsvillkor för vårt land och folk. Men vi kunna just därför icke vara med på, att denna rösträttsutvidgning sker utan tillräckliga hänsyn till deras mening, som göra anspråk på sin medborgarrätt eller att man undanskjuter gamla, berättigade fordringar, hvilka lika väl kunde omedelbart uppfyllas.

De rösträttslösa massor, som i vårt land burit upp och drifvit fram krafvet på allmän rösträtt, hafva därför enligt vår mening rätt att fordra, det inför Riksdagen också framläggas ett förslag, som står i bättre samklang med deras verkliga önskningsar och som preciserar hvad det närmaste mål varit, för hvilket de fört sin långa kamp.

Detta förslag, i allt väsentligt detsamma, som vid 1904 och 1905 års riksdagar framburits af den socialdemokratiska gruppen i Riksdagens Andra Kammare, kan denna gång lämpligast formuleras såsom yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts förslag, men med vissa viktiga ändringar i

öfverensstämmelse med hvad som bör krävas vid ett följdriktigt genomförande af den allmänna rösträtten.

En visserligen viktig punkt nödgas vi härvid dock fortfarande lämna å sido. Krafvet på rösträtt äfven för *kvinnor*, på samma villkor som för män, har på allra sista tiden framförts från en del kvinnogrupper med en styrka, som synes tyda på att denna i så många riktningar genomgripande reform hastigare, än man förut haft skäl att antaga, mognar till sin lösning. Å andra sidan är dock icke att förvänta, att Riksdagen, hvares båda kamrar hittills afvisat till och med en utredning af frågan, skall vara färdig att nu direkt besluta denna stora reform. Genom att nu sammanbinda densamma med den till öfverflöd utredda och sedan länge aktuella frågan om männens rösträtt skulle då alltför lätt kunna vållas ett uppskof med hvarje positiv reform, och vi vilja icke påtaga oss ansvaret att ha i vår mån bidragit till ett dylikt uppskof.

Vi skola här nedan i korthet motivera de ändringar, vi påyrka.

1. *Åldersstrecket*. Kungl. Maj:t föreslår valrättsålderns höjande från nu 21 till mellan 24 och 25 år; siffran, som skulle införas i grundlagen och hänföra sig till kalenderåret före valrättens inträdande, skulle vara 24. Mot den ändring, som vidtagits af praktiska hänsyn, i syfte att göra en korrekt vallängd till ett grundläggande dokument för valen, hafva vi ingen invändning. Men att därutöfver utesluta tre årsklasser, hvilkas medlemmar ofvan strecken hittills ägt rösträtt, vore ett steg baklänges, hvartill intet skäl föreligger och som icke bör tagas, därest rösträttsutvidgningen skall kunna blifva tillfredsställande. Det synes oss illa stämma med rättfärdighetens kraf, att de åldersklasser, på hvilka samhället lägger så tunga personliga bördor och till hvilka det i främsta rummet sätter sin lit, om dess själfständighet en gång hotas, skulle systematiskt utestängas från rösträtt. Ej mindre än c:a 150,000 i civilt hänseende fullmyndiga medborgare skulle hållas afskurna från valrätten, utan att härför något annat skäl anförts, än att man skulle ha »på de flesta håll blifvit ense om att valrättsåldern vid en betydande utsträckning af rösträtten lämpligen bör höjas från 21 år, som den nu är, till 25 år». Kungl. Maj:ts förslag medför sålunda ett betänkligt försvagande af de yngre åldersklassernas insats i vårt lands politiska lif, detta så mycket mera opåkalladt, som medelåldern i Sverige för närvarande är högre än i något annat land.

I fråga om en sådan inskränkning i rätten att deltaga i valen yttrade en af vårt lands störste parlamentariker, S. A. Hedin, vid 1900 års riksdag följande, som vi tillåta oss anföra:

»I ett land som vårt, där civila myndighetsåldern är 21 år och där alltifrån 1810 års riksdagsordning 21 år varit den stadgade politiska myndighetsåldern, där man anser den unge mannen mogen att vid 21 år åtaga sig familjefaderns plikter, där man anser ynglingen efter fyllda 20 år mogen att föra vapen till landets försvar, där man med vederbörande domkapitels medgifvande anförtror den unge mannen redan vid 20 år att öfvertaga lärarens och uppfostrarens kall såsom ledare af en folkskola, där skulie han, säger jag, han, åt hvilken vi anförtro dessa tjogtals barn, gossar och flickor, icke blott för att han skall plugga läxor i dem, utan för att han skall uppfostra dem, icke vara mogen att gå till valurnan likaväl som den mycket mindre bildade mannen på 25 år. Nej! Om något sådant kan jag icke vara med.»

2. *Fattighjälpsstrecktet.* I fråga om fattighjälpsstrecktet anför herr statsministern i sin motivering till Kungl. Maj:ts proposition:

»Mot formuleringen af den inskränkning i valrätten, som träffar understödstagare, hafva vissa anmärkningar gjorts, och jag kan icke bestrida, att vissa betänkligheter vidlåda denna formulering. Emellertid håller jag före, att någon förbättring härutinnan näppeligen kan åstadkommas. Hvilken form man än gifver åt ifrågavarande bestämmelser, kvarstå alltid vanskligheter, som äro oupplösligt förknippade med uppgiften att i ett grundlagsstadgande sammanfatta de mångskiftande förhållanden, som af fattigvårdslagstiftningen beröras.»

I propositionen till 1905 års Riksdag yttrade dåvarande chefen för justitiedepartementet:

»Väl kan det i särskilda fall, där sjukdom eller andra olyckor vållat, att fattigunderstöd behöft mottagas, vara hårdt, att familjefadern därigenom skall förlora sin rösträtt. Men denna hårdhet framträder ej starkare för en understödstagare än för den, som ej kunnat betala sina skatter eller kommit i konkurstillstånd. I afseende å betydelsen af uttrycket: »häftar för understöd» är att anmärka, att, då i förordningen om fattigvården stadgas återbetalningsskyldighet endast beträffande understöd, som någon själf mottagit eller som enligt förordningens 1 § tilldelats hans hustru och minderåriga barn, annat fattigunderstöd ej kan med detta uttryck afses, således ej t. ex. understöd till fattigt barn i skolåldern. Den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen af ifrågavarande bestämmelse förutsätter således för sin tillämplighet ett enkelt, jämförelsevis lätt utredt förhållande och torde icke i tillämpningen erbjuda några större svårigheter.»

Någon sådan förklaring beträffande t. ex. »understöd till fattigt barn i skolåldern» finnes icke i nu föreliggande proposition.

Då nuvarande statsministern vid 1905 års riksdag anslutit sig i denna punkt till regeringens föreslagna formulering, torde man dock få antaga, att han afser, att densamma skall gälla. En annan sak blir i hvad mån en sådan tolkning kommer att praktiskt tillämpas. Vi kunna ej finna annat, än att det vore nödigt och nyttigt att i grundlagen bestämdt stadga, att tillfälligt understöd, som lämnas på grund af sjukdom eller oförvålad arbetslöshet, icke medför valrättens förlust.

Vi skulle jämväl önska, att konkurstillstånd icke under *alla* förhållanden vore en diskvalifikation för valrätt, ty i många fall är det dock hederliga och dugliga personer, hvilka genom vidriga omständigheter eller hjälpsamhet mot andra kommit i detta svåra ekonomiska tillstånd. Men då det hittills varit och fortfarande är en allmänt gällande uppfattning, att den, som ej råder öfver sin egendom, icke bör äga valrätt, samt då valrättssuspensionen ju endast afser tiden, tills konkursen är avslutad, göra vi dock intet yrkande därom.

3. *Utskyldsstrecken.* Rörande de båda utskyldsstrecken yttrar statsministern:

»Beträffande valrättens suspenderande för den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre nästförflutna kalenderåren, hafva invändningar gjorts, hvilka åtminstone delvis icke kunna afvisas såsom obefogade. Det står fast, att denna bestämmelse är i hög grad ojämnt verkande på olika orter. Det står likaledes fast, att den träffar den oförvålade medellösheten likaväl som den oursäktliga pliktförsummelsen. Emellertid hafva förhållandena på senare tid visat, att ett välordnad uppbördsväsende kan uträtta åtskilligt för afhjälpan af den klagan, som förspors i fråga om denna bestämmelse. Och alldeles oafsedt detta, håller jag för visst, att den allmänna meningen i Riksdagen liksom i landet ingalunda kan tänkas benägen att eftergifva detta valrättsvillkor. Utan dess upptagande kan därför den betydande utvidgning i rösträtten, hvarom fråga är, icke nu genomföras. Detta är för mig det afgörande skälet att i förslaget upptaga detsamma.»

Gentemot denna af Kungl. Maj:t vidhållna fordran på betald skatt under minst tre år till både stat och kommun, där sådan åligger, anse vi oss böra här ånyo anföra de i motionen n:o 237 vid 1905 års riksdag utvecklade skälen mot dessa farliga »garantier»:

Principiellt innebära dessa villkor ett bestämdt afsteg från den allmänna rösträttens grundsats. Skatterna böra betalas, därom äro alla ense; men medborgarrätten skall icke köpas med betald debetsedel. De stora skaror af arbetare och med dem likställda, hvilka, fastän nere

vid existensminimum, påläggas direkta utskylder, få sin valrätt i verkligheten prisgifven åt de kommunala myndigheternas ofta ojämna och godtyckliga taxering af deras skatteförmåga. Kanna de sedan ej erlægga hvad som påförts dem, så blir den skulden diskvalificerande, äfven om billighetsskäl aldrig så starkt skulle tala däremot. I tre år skulle en enda obetald debetsedel utestänga från valrätt en familjefader, som dock bidrager genom vårt indirekta skattesystem kanske med hundratal kronor årligen till statens inkomster och som är pliktig att i farans stund offra lif och blod för sitt land!

Betald skatt till *staten* står för närvarande icke som rösträttsvillkor. Så mycket mindre skäl då att nu införa ett sådant stagdande, när det stora steget skall tagas från census-rösträtt till allmän rösträtt. Låt vara, att detta streck efter åtskilligas mening icke skulle i praktiken blifva af alltför ingripande betydelse, det kommer dock att stå kvar som en motsägelse, hvilken andra folk icke känna till i sin allmänna rösträtt. Vi vidhålla följaktligen det gamla folkkravet, att rösträtten skall hållas helt oberoende af den direkta beskattningen.

Men Kungl. Maj:t har icke stannat vid att fordra utskylderna till staten betalda. Äfven skatten till *kommun* kräfvess erlagd sedan tre år.

I vår nuvarande rösträttsordning utgör den kommunala valrätten grunden för den politiska. Med öfvergång till allmän rösträtt uppgifves helt denna grund. Medborgare, som icke äro kommunalt skattskyldiga eller röstberättigade, rycka i hundratusental fram till den politiska valrätten, detta i likställighetens intresse och utan hänsyn till förmögenhetsställning.

Fastän sålunda hvarje samband afklippts mellan kommunal och politisk rösträtt, håller Kungl. Maj:t lika fullt fast vid fullgjord skattskyldighet till kommun som rösträttsvillkor. Det ologiska och förvända i en sådan sammankoppling synes oss ligga i öppen dag. Och ur praktisk synpunkt har med slående styrka bland annat framhållits de kommunala bördornas ytterliga ojämnhet i olika kommuner, och exempel ha gifvits på talrika fall, då detta kommunala s. k. utskyldsstreck leder till uppenbar obillighet och orättvisa.

Man må äfven beakta, att det kommunala utskyldsstrecket vänder sig med särskild tyngd mot de samhällslager, som något höja sig öfver existensminimum. Med våra nuvarande skatteförhållanden växa bördorna för dessa i orimlig grad, så fort man lämnar det skattefria minimum något bakom sig. Men det kan aldrig vara en klok eller rättvis politik att så att säga förutbestämma till decimering vid valurnorna de sam-

hällsgrupper, hvilka just lyckats höja sig till en börjande draglig bärgning.

Icke heller har man någonstädes i utlandet, där allmän rösträtt är införd, på dylikt sätt hopblandat censusprincipen och personlighetsprincipen. Och vårt »mogna och trogna» folk lär icke känna sig tillfreds med att ensamt lyckliggöras med en stark kringskärning i den allmänna rösträtten, som hos andra nationer icke sättes i fråga.

Det var enligt officiella uppgifter ej mindre än 104,000 män öfver 25 år, däraf 47,000 öfver 40 år, hvilka vid senaste utredning befunnos häfta för obetalda utskylder till kommunen. Men man kan befara, att denna redan så väldiga siffra skulle svälla ut högst anseeligt, därest kommunala myndigheter finge någon anledning att taxera upp strängare än nu de medborgare, som befinna sig vid existensminimum. Läggas härtill de 56,000, som mankerat för mantalspenningar, så ha vi all utsikt att, tack vare detta kommunala utskyldsstreck, få en rösträtt, som blott *till namnet* är »allmän», men i verkligheten stänger ute, ytterst helt enkelt för fattigdoms skull, *hundratusentals* svenska medborgare.

4. *Värnpliktsstrecket.* Hvad beträffar krafvet på fullgjord värnplikt som villkor för valrätt, synes detta oss vara alldeles öfverflödigt, enär staten icke saknar utväg att sörja för att värnplikten blifver vederbörligen fullgjord utan att stadga något extra politiskt straff för dem, som underlåta detta sitt åliggande. Icke heller har, såvidt oss är bekant, något annat land behof af ett sådant stadgande, som således synes oss saklöst kunna utgå.

Vår framställning i afseende på valrättsvillkoren går sålunda korteligen ut på att Riksdagen nu måtte till hvilande antaga en grundlagsreform, hvarigenom vid valen till Andra Kammaren införes *verklig allmän rösträtt för män*, utan några inskränkningar utöfver sådana, hvilka gälla generellt äfven i den allmänna rösträttens länder. Efter en så lång rösträttskamp, som Sveriges arbetare fört för sin goda rätt, och i en tid som den vi nu genomleva, då t. ex. allmän rösträtt för män och kvinnor samt ständsrepresentationens ersättande med enkammar-system föreslås i Finland, och då i Österrike regeringen framlagt förslag om klassvalens afskaffande samt införande af allmän rösträtt utan några som helst kvarlevor af censusgarantier, så kan det af oss nu framburna krafvet sannerligen icke med fog anses obilligt. Det bör

heller icke fördöljas, att tankar på en mera genomgripande författningsrevision vinna ökad anslutning, ju längre en verklig rösträttsreform fördröjes.

Det återstår oss att konstatera, att Kungl. Maj:t numera som sina upptagit de framställningar, som gjorts i den förut omnämnda socialdemokratiska motionen vid 1905 års riksdag, både hvad beträffar ett konsekvent genomförande äfven i storstäderna af systemet med enmansvalkretsar och föreskriften om absolut majoritet, eljest omval. Rörande denna sista fråga må erinras, att då i fjol i motionen det tyska systemet för omvalen förordades, så skedde detta under uttryckligt framhållande af att det äfven fanns skäl, hvilka talade för det franska, och att ingen hufvudvikt lades vid hvilketdera af dessa, som kunde vinna bifall. Vi ha ingen orsak att nu motsätta oss det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget i denna punkt. Och lika litet nu som i fjol skall från vårt håll något väsentligt invändas mot förslaget att tills vidare bestämma stadsvalkretsarnes antal till 65 och landtkretsarnes till 165.

Däremot kunna vi icke, som Kungl. Maj:t beklagligen gjort, under uttalande af sympatier dock frånfalla det viktiga krafvet på upphäfvande af det s. k. *bostadsbandet* för valbarhet. Sedan ett regeringsförslag två gånger framlagts för Riksdagen, hvilket innebar bostadsbandets vidgande åtminstone till länet, är det ett steg tillbaka att nu åter göra valkretsen (med några få undantag) till ovillkorlig gräns för valbarheten. Att valmännen böra ha rätt att, därest de själfva skulle vilja, söka sina kandidater äfven utom sin egen allra närmaste ort, synes oss både principiellt rättvist och praktiskt, mången gång af stor betydelse, icke minst med hänsyn till det ur alla synpunkter önskvärda i att alla grupper och partier må vara i tillfälle att i representationen invälja sina för ett sådant uppdrag kvalificerade medlemmar. Man kan vara mycket viss om att rätten att gå utom valkretsen endast i undantagsfall, då särskildt starka skäl föreläge, skulle komma att verkligen tagas i anspråk, men för sådana fall bör den heller icke förvägras. Erfarenheten har också visat, att *alla* partier ha samma intresse af att denna vidgning af valmännens rätt medgifves. Då vi sålunda anse, att enmanskretssystem med bibehållet bostadsband skulle påtrycka den stora rösträttsreformen en halfhetsprägel, som väsentligt förringar dess värde, tillåta vi oss föreslå detta bostadsbands fullständiga upphäfvande.

Med stöd af hvad vi sålunda anfört få vi hemställa,

att Riksdagen måtte som hvilande till grundlagsenlig behandling för sin del antaga följande förslag till ny lydelse af

Regeringsformen.

§ 31.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 49.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 53.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagsordningen.

§ 10.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 11.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 12.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 13.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 14.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 15.

Valrätt tillkommer enhvar välfrejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjuguetå års ålder, dock ej

a) den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;

b) den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårds-samhälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minder-

åriga barn; dock att tillfälligt understöd, som lämnats på grund af sjukdom eller oförvårdad arbetslöshet, icke medför valrättens förlust.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

§ 16.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 17.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 18.

Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått 25 års ålder samt vid val-tillfället äga valrätt inom någon kommun i riket.

§ 19.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 20.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 21.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 22.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 25.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

§ 38.

Lika med Kungl. Maj:ts förslag.

Öfvergångsstadgande, lika med Kungl. Maj:ts förslag.

Stockholm den 7 mars 1906.

<i>Hjalmar Branting.</i>	<i>A. J. Christiernson.</i>	<i>Aug. Nilsson.</i>
<i>F. W. Thorsson.</i>	<i>Nils Persson.</i>	<i>N. Edv. Lindberg.</i>
<i>L. J. Carlsson.</i>	<i>E. C. Kropp.</i>	<i>Viktor Larsson.</i>
<i>Herm. Lindqvist.</i>	<i>E. A. Leksell.</i>	<i>Bernh. Eriksson.</i>
	<i>Ernst Blomberg.</i>	

I motionens syfte instämma:

A. Thylander. Oskar Berg. Curt Wallis. M. F. Nyström.